

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยไม้เป็นพืชพันธุ์ไม้ดอกชนิดหนึ่งของไทย ซึ่งได้มีการเลี้ยงกันมานานแล้ว การเลี้ยงกล้วยไม้ในสมัยก่อนเลี้ยงกันอยู่ในวงแคบๆ และจำกัดเฉพาะบุคคลที่เป็น “ขุนนาง” หรือเศรษฐีหรือไม่กี่บุคคลสูงอายุ เช่น ข้าราชการบำนาญ จุดประสงค์ของการเลี้ยงคือ เพื่อดูดอกสวย ๆ งาม ๆ เพื่อหาความสุขทางใจจากธรรมชาติและถือเป็นเครื่องเล่นอย่างหนึ่งในยามว่าง คือ เป็นงานอดิเรกเท่านั้น แต่เริ่มจะมีการเลี้ยงกล้วยไม้เป็นการค้า โดยยึดเป็นอาชีพเมื่อประมาณสิบกว่าปีมานี้เอง การเลี้ยงกล้วยไม้ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งสามารถผลิตดอกกล้วยไม้และต้นกล้วยไม้ไปจำหน่ายต่างประเทศ ทำรายได้ให้กับประเทศไทยมีมูลค่านับเป็นร้อยๆ ล้านบาท

ประเทศผู้ผลิตดอกกล้วยไม้สกุลหวายเพื่อการส่งออกที่สำคัญมี 2 ประเทศ คือ ไทยและสิงคโปร์ แต่สิงคโปร์ส่งออกได้น้อยกว่าเพราะกล้วยไม้สกุลหวายปลูกได้น้อยในสิงคโปร์ ซึ่งมีสาเหตุจากอุปสรรคในการปลูกและสภาพอากาศไม่อำนวย แต่ในอนาคตมีประเทศที่อาจพัฒนาการปลูกกล้วยไม้สกุลหวายเพื่อการส่งออกมากขึ้น ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และศรีลังกา (ประสิทธิ์เวชสวรรค์, 2512) แหล่งที่มีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ของไทยเพื่อตัดดอกส่งออกกันมาก ได้แก่ บริเวณแถบชานเมืองของกรุงเทพฯ เช่น เขตราชบุรีบูรณะ บางขุนเทียน ภาษีเจริญ ดลิ่งชัน บางกอกน้อย และหนองแขม นอกจากนี้จะกระจายอยู่ตามต่างจังหวัด ได้แก่ ชลบุรี สมุทรสาคร นนทบุรี นครปฐม ราชบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร นนทบุรี นครปฐม ราชบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และเชียงใหม่

จำนวนผู้เลี้ยงกล้วยไม้เพื่อการค้าทั้งประเทศมีประมาณ 1,200-1,500 รายในพ.ศ.2519 ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 2,400 ราย ใน พ.ศ.2520 ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 60 ทำให้คาดได้ว่าผลผลิตของประเทศไทย พ.ศ.2520 จะสูงกว่า พ.ศ.2519 ประมาณร้อยละ 50 ในจำนวนผู้ปลูกเลี้ยงทั้งสิ้นนี้มีอยู่ประมาณร้อยละ 80 ที่เลี้ยงหวายมาตามปอมปาดัวร์ (สุภาพพรรณ หาญเทพินทร์, 2520) เพราะมีความคงทนให้ดอกมากตลอดจนการหาพันธุ์และบรรจุหีบห่อเพื่อส่งออก ประการสำคัญยังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศอีกด้วย

ปริมาณกล้วยไม้ที่ผลิตได้จะใช้ในประเทศประมาณ 9,600 ต้น (หรือร้อยละ 48) ที่เหลืออีกประมาณ 10,000 ต้น (หรือร้อยละ 52) ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ชนิดของกล้วยไม้ที่ส่งออกมากที่สุดคือ หวายมาคามปอมปาดัวร์ (Dendrobium Pompadour : MD) หวายชีซาร์ (Dendrobium Ceacar White Pink : WH) หวายแจ็กเกอร์ลิน (Dendrobium Jacquelyn Thomas Pure

White : PWH) คริสติน (Atanda) โดยมีการตัดคอกขายบ้าง ซึ่งถูกค้าคือนักจักคอกไม้จะมาหาซื้อคอกไม้ที่ฟาร์ม แต่การขายส่วนใหญ่จะเป็นการขายทั้งต้น ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างประเทศที่มาดูด้วยไม้ถึงในฟาร์ม แล้วสั่งซื้อคอกด้วยไม้ครั้งละปริมาณมากๆ ให้เราส่งสินค้าไปประเทศนั้นๆ ประเทศที่มาซื้อสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นประเทศ เกาหลี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน ประเทศแถบยุโรป และอเมริกา จะทำการจัดส่งจะส่งโดยบริษัทที่ทำการส่งออกโดยเฉพาะ เช่น บริษัททางกอกฟลาวเวอร์เซนส์ บริษัทเอกซ์พอร์ต โปร โมชัน บริษัทไซแอมฟลาวรา โดยบริษัทเหล่านี้จะรับทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษีระหว่างประเทศ ภาษาศุลกากร และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการคิดค่าบริการก็แล้วแต่บริษัทแต่ส่วนใหญ่แล้ว จะอยู่ระหว่าง 2-3 เปอร์เซ็นต์ของยอดส่งออก ส่วนค่าระวางหรือค่าขนส่งนั้นลูกค้าหรือผู้รับของปลายทางจะเป็นผู้เสีย (แผนลงทุนจังหวัดเชียงใหม่, 2537)

ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2515 ประเทศไทยส่งคอกไม้ออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศปริมาณ 3.4 แสนกิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 28 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มสูงขึ้นทุก ๆ ปี จนถึงปี พ.ศ.2520 ส่งออกคอกไม้ 30.5 แสนกิโลกรัม มีมูลค่าถึง 132 ล้านบาท (วรณี แพรพพรายกุล , 2523) ในปี พ.ศ.2534 มีมูลค่าการส่งออก 663 ล้านบาท ใน พ.ศ.2535 มีมูลค่าการส่งออก 701 ล้านบาท ปี พ.ศ.2536 มีมูลค่าการส่งออก 749 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2537 มีมูลค่าส่งออก 780 ล้านบาทและในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่าการส่งออก 819 ล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2539) จึงนับได้ว่าคอกไม้เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของประเทศไทยไปแล้ว และทำรายได้ให้ประเทศปีหนึ่งๆ เป็นเงินหลายร้อยล้านบาท ซึ่งปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ.2535 – พ.ศ.2538 มีสถิติการส่งออกตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 ปริมาณ ราคา และมูลค่าส่งออกคอกไม้ปี 2535-2538

ปี พ.ศ.	การส่งออก		
	ปริมาณ (เมตริกตัน)	ราคา (บาท/เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2535	11,123	63,023	701
2536	12,375	60,525	749
2537	11,841	65,873	780
2538	12,738	64,288	819

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

แผนลงทุนจังหวัดเชียงใหม่ (2537) ได้บรรยายสรุปถึงศักยภาพพัฒนาภาคเกษตรกรรม ในเชียงใหม่ไว้ว่า เป็นแหล่งผลิตการเกษตรที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญๆ หลายอย่างที่ทำรายได้แก่จังหวัด เช่น ข้าว ลำไย กระเทียม ถั่วเหลือง และหอมแดง เป็นต้น เชียงใหม่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 1,506,601 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด 12,566,910 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.6 ของพื้นที่ทั้งหมดและได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตกล้วยไม้ไว้ว่าปัจจุบันในจังหวัดเชียงใหม่มีผู้สนใจและนิยมปลูกกล้วยไม้มากขึ้น หลังจากที่ได้มีการจัดงานกล้วยไม้ระดับโลก นั่นคืองานกล้วยไม้เอเชียครั้งที่ 4 นอกจากนี้ เชียงใหม่ ยังได้เปรียบในด้านภูมิอากาศซึ่งเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกล้วยไม้มากที่สุด นอกจากนั้นยังมีความสะดวกด้านการขนส่ง เนื่องจากมีสนามบินนานาชาติจึงสามารถ ทำการส่งออกได้โดย โดยไม่จำเป็นต้องส่งไปกรุงเทพฯ ก่อนจังหวัดเชียงใหม่มีพันธุ์กล้วยไม้ตามธรรมชาตินับพันชนิด บางพันธุ์มีที่เชียงใหม่เพียงแห่งเดียวและทางจังหวัดเชียงใหม่เองก็มีศักยภาพการผลิตเพียงพอ กล้วยไม้ จึงเป็นกิจการที่น่าลงทุนกิจการหนึ่ง

ในปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่มีผู้สนใจ และนิยมปลูกกล้วยไม้มากขึ้น เนื่องจากเชียงใหม่ ได้เปรียบในด้านภูมิอากาศซึ่งเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกล้วยไม้มากที่สุดประกอบกับ จังหวัดเชียงใหม่มีพันธุ์กล้วยไม้ตามธรรมชาติอยู่นับพันชนิด บางพันธุ์มีที่เชียงใหม่เพียงแห่งเดียว และทางจังหวัดเชียงใหม่เองก็มีศักยภาพในการผลิตเพียงพอที่จะส่งกล้วยไม้ออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องการผลิตและการส่งออกกล้วยไม้ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงภาวะการผลิตและการส่งออกกล้วยไม้ ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบในด้านต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายเพื่อการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการส่งออกกล้วยไม้ของจังหวัดเชียงใหม่ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาวะของการผลิตและการส่งออกกล้วยไม้ของจังหวัดเชียงใหม่
- 2) ศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการผลิตและการส่งออกกล้วยไม้ไปต่างประเทศของกล้วยไม้ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงกิจการดังกล่าว
- 3) หาข้อสรุปและแนวทางด้านนโยบาย ในการพัฒนาการส่งเสริมกล้วยไม้ของหน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ภาพของการผลิตกล้วยไม้ของจังหวัดเชียงใหม่ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งในด้านการผลิตและการส่งออกซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการผลิตกล้วยไม้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาโดยมุ่งศึกษาสถานะการผลิตและการส่งออกของกล้วยไม้ โดยจำกัดขอบเขตการศึกษานเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในศูนย์กลางของแหล่งวัตถุดิบด้านการเกษตรที่มีการผลิตกล้วยไม้ ปัจจุบันมีอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่รวม 15 แห่ง

1.5 ระเบียบวิธีในการศึกษา

1. ศึกษาจากข้อมูลที่ได้มีการรวบรวมไว้โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกล้วยไม้
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จำนวน 15 ราย

3.2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ คือ

ก) เอกสารทางราชการที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อเผยแพร่และสรุปผลการดำเนินงาน ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานการค้าต่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่าง ๆ

ข) ข้อมูลเอกสารของภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้า และสภาอุตสาหกรรม

ค) แหล่งข้อมูลอื่น ได้แก่ เอกสารวิชาการ ข่าวสารจากสื่อมวลชน นิตยสารวารสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามในการสำรวจ รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้า รวบรวม นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาตรวจสอบ แง่หน้าและนำข้อมูลแต่ละด้านมาทำการประมวล วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

5. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเฉพาะแหล่งผลิตกล้วยไม้ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ดังนั้น จึงทำการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายจริง เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 15 ราย